ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / СНП, Камерна сцена
О дијалогу између сцене и њених „бочних страна“ (округли сто)
Организатори: Сцен (Центар за сценски дизајн, архитектуру и технологију), Департман за архитектуру и урбанизам, Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Витезови „Лаке мале“

12.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Дјечак који је говорио Богу

16.00, 18.00, 20.00 и 22.00 часа / Културна станица Свилара (Ђорђа Рајковића 6б)
Програм „Друга сцена“
Маја Пелевић
КАО ДА КРАЈ НИЈЕ НИ САСВИМ БЛИЗУ
/ репризе
Битеф театар Београд

Режија: НИКОЛА ЗАВИШИЋ
Ауторка текста: МАЈА ПЕЛЕВИЋ
Видео и ВР: ФИЛИП МИКИЋ
Композиторка: АЊА ЂОРЂЕВИЋ
Продуценткиња звука: МИНА СТРУГАР
Асистенткиња режије и видео продукције: ЈЕЛЕНА ПИЉИЋ
Асистент видео продукције: САЊИН ЋОРОВИЋ

Улоге

МИНА СТРУГАР
АЊА ЂОРЂЕВИЋ
ЈЕЛЕНА ПИЉИЋ
КАТАРИНА ВОЈНОВИЋ
МАЈА ПЕЛЕВИЋ
ТАЊА СТРУГАР
Дигитални стјуард: ЉУБОМИР РАДИВОЈЕВИЋ
Асистенткиња дигиталног стјуарда: МАЈА ЈОВАНОВИЋ

Представа траје 1 сат и 10 минута

18.30 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Међународна селекција „Кругови“
Алмир Башовић
КРЕКЕТАЊЕ
Народно позориште Тузла (Босна и Херцеговина)

Режија: АЛЕШ КУРТ
Драматург: КЕМАЛ БАШИЋ
Сценографкиња: САБИНА ТРНКА
Костимографкиња: ВЕСНА ТЕОДОСИЋ
Видео пројекције: СЕЛИМ АХМЕДИЋ
Аутор композиција: ЗЛАТАН БОЖУТ
Кореографкиња: АМИЛА ТЕРЗИМЕХИЋ

Улоге

ЕЛВИС ЈАХИЋ
СИНИША УДОВИЧИЋ
НЕДИМ МАЛКОЧЕВИЋ / ХАСАН СУШИЋ
ЕЛМИР КРИВАЛИЋ
ЈАСМИНА ДЕДИЋ ИБРИЋ
ЈАСМИНА ИБРАХИМОВИЋ
ЛУКА СПАСОЈЕВИЋ
СЕЛМА ГУСИНАЦ
САМИНА МУЈКАНОВИЋ

Представа траје 1 сат и 45 минута

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
Такмичарска селекција
Према истоименом роману Меше Селимовића
ДЕРВИШ И СМРТ
Народно позориште Републике Српске Бања Лука (БиХ-РС)

Режија и драматизација: ДЕЈАН ПРОЈКОВСКИ
Сценограф: ВАЛЕНТИН СВЕТОЗАРЕВ
Костимографкиња: ИВАНА РИСТИЋ
Кореографија: ОЛГА ПАНГО
Композитор: ГОРАН ТРАЈКОСКИ
Асистент режије: АНДРЕЈ ЦВЕТАНОВСКИ
Дресери: МИЛИВОЈЕ РУЖЕВИЋ и **ЗОРАН ЂУРГУЗ**
Лекторка: НАТАША КЕЦМАН

Улоге

Ахмед Нурудин: ЗЛАТАН ВИДОВИЋ
Мула Јусуф: РАДЕ КОСТИЋ
Хасан: **ЖЕЉКО ЕРКИЋ**
Кадија: **ДУШКО МАЗАЛИЦА**
Кадиница: АЊА ИЛИЋ
Муфтија: ЉУБИША САВАНОВИЋ
Муселим: ДАНИЛО КЕРКЕЗ
Хафиз Мухамед: ЂОРЂЕ МАРКОВИЋ
Бјегунац: **БОЈАН КОЛОПИЋ**
Синанудин: ДРАГОСЛАВ МЕДОЈЕВИЋ
Отац: БОШКО ЂУРЂЕВИЋ
Кара-Заим: РОК РАДИША
Џемал: ОГЊЕН КОПУЗ
Непознати: МИРОСЛАВ СИНКИЋ
Осман: ЗОРАН СТАНИШИЋ
Младић: МАРКО ВУЈЕВИЋ
Дијете: АРИАН САРАЈЛИЋ
Стражар: НИКОЛА МИЛАКОВИЋ
Гробар: ЂОРЂЕ ИВИЋ
Плесачица: БОЈАНА ГРБИЋ
Народ и дервиши: **ТЕОДОРА СТОЈКОВИЋ**, **ДРАГАНА АРСЕНИЋ**, **СОФИЈА РИСТИЋ**, **АНДРИЈА МИТИЋ**, **ДАНИЛО МИЛЕНКОВИЋ**, **ДАНА ПОЛЕТАН**
У представи играју коњ **Цезар** и јастреб **Милица**.

Представа траје 2 сата и 40 минута са паузом

Такмичарска селекција

ДЕРВИШ И СМРТ

Извештај селектора

ДЕРВИШ И СМРТ, текст Меша Селимовић, драматизација и режија Дејан Пројковски; Народно позориште Републике Српске Бања Лука (БиХ-РС)

Универзалност исказа о љубави, људским страстима, борби добра и зла, људскости и бестијалности, у романескној структури *Дервиш и смрт* Меше Селимовића била је и остала велики изазов за транспоновање у драмску, а потом позоришну форму. Пројковски се, кад је реч о драматизацији, определио за тоталитет драмског потенцијала који садржи роман. Преводећи, потом, роман на сценски језик, редитељ је инсистирао на сваком психолошком, филозофском и лирском детаљу у глумачкој игри, који ће допринети да се раскош и дубина мисли култног романа учини веродостојном. На визуелном плану, атрактивна а метафорична сценографија подражава атмосферу романа, наглашавајући тескобност и непрестану претњу слободи јунака, а с друге стране (увођењем коња и птице) асоцира на чежњу за складом, лепотом и слободом.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

БЕГУНАЦ: Ако не мислиш црно, може да буде црње. Ништа од тебе не зависи. Не вриједи ни да псујеш ни да плачеш, не вриједи ништа. Е па онда сједи и чекај судбину, а црна је већ по томе што си овдје. Ако ниси крив, њихова је грешка; ако си крив, твоја грешка.

НУРУДИН: Код тебе је то сасвим једноставно.

БЕГУНАЦ: Треба се навикнути, онда је једноставно. Видиш, ти мислиш да ниси крив и да треба да те пусте. Само, како да те пусте? Ето, покушај да мислиш као они. Ако ниси крив, онда су погријешили, затворили су недужног човјека. Ако те пусте, признаће своју грешку, а то није ни лако ни корисно. Нико паметан не може од њих тражити да раде против себе. Онда ти мораш бити крив. А како да те пусте ако си крив? Свако полази са свога становишта и сматрамо да је у реду кад тако ми чинимо, али кад то они чине, онда нам смета.

НУРУДИН: Исаче!

БЕГУНАЦ: Кога зовеш?

НУРУДИН: Тебе зовем. Исака зовем.

БЕГУНАЦ: Ја нисам Исак.

НУРУДИН: Свеједно. Ја сам те тако назвао. Како си допустио да те ухвате?

БЕГУНАЦ: Човјек је створен да буде ухваћен кад-тад.

(Меша Селимовић, *Дервиш и смрт*,
драматизација и режија Дејан Пројковски)

ПИСАЦ

Мехмед Меша Селимовић

(Тузла, 26. априла 1910–
Београд, 11. јула 1982)

Романсијер, приповедач, есејиста. У родном граду завршио је основну школу и гимназију, а 1934. дипломирао на Филозофском факултету у Београду. Године 1943. ухапшен је због учешћа у партизанском антифашистичком покрету. Након преласка на слободну територију, по ослобођењу, постао је члан Комунистичке партије Југославије. Био је и политички комесар Тузланског партизанског одреда. Његовог брата, такође комунисту, због наводног „присвајања" народне имовине, стрељала је 1944. комунистичка власт, догађај који ће бити повод да напише роман *Дервиш и смрт*.

Од 1947. Меша Селимовић живео је у Сарајеву. Радио је као професор Више педагошке школе, па као доцент на сарајевском Филозофском факултету. Био је уметнички директор Босна-филма, директор Драме Народног позоришта, главни уредник Издавачког предузећа „Свјетлост". Биран је за председника Удружења књижевника БиХ, а од 1971. био је почасни доктор Сарајевског универзитета.

Након пензионисања прешао је у Београд, 1972. Биран је за председника Савеза књижевника Југославије, члана Главног одбора Стеријиног позорја. Био је редовни члан Српске академије наука и уметности и Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине.

Аутор је романа: *Тишине* (1961), *Магла и мјесечина* (1965), *Дервиш и смрт* (1966), *Тврђава* (1970), *Острво* (1974), *Круг* (1983, недовршени роман, објављен постхумно). Објавио је и збирке приповедака *Прва чета*, *Туђа земља*, *Дјевојка црвене косе*; студију (језичку али и друштвену и историјску) *За и против Вука* (1967), есеје *Есеји и огледи*; *Писци, мишљења, разговори* и *Сјећања* (уједно и мемоарска проза) и друго.

Добитник је бројних награда, међу којима се издвајају награде за роман *Дервиш и смрт* – НИН-ова, Горанова награда и Његошева награда. Њему у част додељује се неколико награда које носе његово име.

РЕДИТЕЉ

Дејан Пројковски

Рођен у Битољу, 1979. Дипломирао је и магистрирао Позоришну режију на Националној академији за позоришну и филмску умјетност „Крсто Сарафов" (НАТФА) у Софији (2002) и исте године дебитовао на професионалној сцени. Један је од водећих македонских позоришних редитеља и професор Позоришне режије и Глуме на Универзитету за аудио-визуелне умјетности Европа Прима. Пројковски се потврдио као редитељ великих дела светских класика, стварајући представе специфичне естетике и иновативног сценског језика. Радио је представе не само у својој домовини већ и у Србији, Бугарској, Русији, Турској, Црној Гори, Хрватској и копродукционе представе с немачким, италијанским и словеначким позориштима и фестивалима. За изузетна уметничка достигнућа добио је низ професионалних признања и награда. На највећем националном позоришном фестивалу „Војдан Чернодрински" добио је четири Гран-при награде, као и признање за режију. На Фестивалу „Стоби" два пута је добио награде за најбољу режију, а на Фестивалу ФИАТ два пута награде за најбољу режију и представе.

У последње две године освојио је Награду за најбољу представу Јудита на 64. Сплитском љету, за најбољу представу у Хрватској / Награда хрватског глумишта, највећу позоришну награду у Турској АФИФЕ – „Позоришни Оскар", Награду критике за најбољу представу у Турској, за најбољу представу на Бијеналу црногорског позоришта.

Његове представе гостовале су на позоришним фестивалима у Италији, Немачкој, Турској, Француској, Енглеској, Србији, Хрватској, Пољској, Словенији, Русији, Црној Гори, Ирану, Мађарској.

Добитник је и награде „13. новембар" (2014), највећег признања Града Скопља за изврсне уметничке резултате.

КРИТИКА

(...) Најбитнија ставка ове представе су глумци. Сјетите се када сте читали овај роман како сте у глави могли дефинисати сваки лик. Глумачка екипа која је радила ову представу учинила је сваки лик толико живим и јасним да то на моменте изгледа нереално.

Главни лик тумачи Златан Видовић и то на невјероватан начин, вјеродостојно, са таквом озбиљношћу и предношћу да сваку Нурудинову емоцију прикаже и нагласи баш онако како је то Селимовић и хтио.

Важно је споменути да представа траје 160 минута и Златан је константно на сцени, неуморно и одлучно приказујући све оно што требамо видјети како бисмо схватили лик којем је живот тамница. Такође ту су и ликови попут Муле Јусуфа којег је оживио Раде Костић и то на невјероватан начин, Хасана глуми Жељко Еркић, који се на сцени у пар наврата појавио са својим коњем. Кадија је Душко Мазалица који у представи глуми са јастребом, кадиница је Ања Илић која ме искрено одушевила како је приказала моћну жену тог времена. Муфтија је Љубиша Савановић, Муселим Данило Керкез, а Хафиз Мухамед Ђорђе Марковић. Бјегунца глуми Бојан Колопић, Синанудина Драгослав Медојевић, а Кара Заима Рок Радиша.

(...) Ту је и један нијеми глумац који је можда и најбитнији, како сам рекао раније представа има доста футуристичког, па се кроз представу појављује мушки сако који има леђа препуна забодених ножева, а признаћете ма у ком времену живјели сви смо тај сако проносали барем по један круг.

Зоран Матић (*Ехо портал*)

Тридесет људи на сцени пуних два и по сата, што је заиста озбиљна ствар. Заиста је проклето озбиљна ствар, посебно током пандемије, када су позоришта у нашој земљи, региону и свијету пред ивицом колапса. У том контексту, критичар „Одјека" у тексту између осталог каже: „Имао сам прилику да гледам представу (коначно) и ово пишем само да бих убиједио што већи број људи да је погледа и да се на вријеме ова епидемија почасти са невјероватном вакцином за културу ".

Па управо таква вакцина с времена на вријеме, упркос околностима, потребна нам је на домаћој позоришној сцени. Овог мјесеца због великог броја позитивних случајева ковид-19 у нашој земљи, нека од позоришта скидала су представе са редовног репертоара, упркос кратком покушају негдје у октобру да ствари помјере са мртве тачке након паузе од скоро седам мјесеци.

(...) Да се ова представа изводи на сцени Македонског народног позоришта, капацитет публике од 30% био би испуњен са сигурношћу и нестрпљиво би се ишчекивало свако сљедеће извођење. „Најбоље можемо да се одупремо ономе што нам се не свиђа ако стварамо љепоту. „Све можемо побиједити љепотом", рекао је сам Пројковски у интервјуу најављујући представу *Дервиш и смрт* на Великој сцени Народног позоришта Републике Српске.

Весна Дамчевска (*Нова Македонија*, 25. 11. 2020)

Зауставите земљу, силазим!

АКО ЊЕГА ЗАТВОРИТЕ, КО ТРЕБА ДА ОСТАНЕ НА СЛОБОДИ!

Пет пута је Ахмед Нурудин из тмине позорнице у Новом Саду говорио: *Ја сам шејх Ахмед Нурудин, божји роб и пријатељ тог доброг човјека што га водите. Куда га водите?... Питам у његово име, јер он сад не може да се брани*

1968: НП Зеница, драм. и режија Јован Путник, Жарко Мијатовић (Ахмед Нурудин); 1986: Покрајинско народно позориште, Драма на албанском језику, Приштина, драм. и режија Владимир Милчин, Истреф Беголи (Ахмед); 1996: Крушевачко позориште, драм. и режија Небојша Брадић, Милија Вуковић (Ахмед); 2009: НП Београд, по драм. Б. Михајловића Михиза, ад. и режија Егон Савин, Никола Ристановски (Ахмед); 2010: Градско позориште „Коџаели" Измит (Турска), ад. Небојша Брадић, режија Нурулах Тунџер, Нејат Биреџик (Ахмед).

Нека писац говори

Жуто ребрасто лишће пада с дрвећа, оно исто што сам га додиривао прољетос, желећи да ме проточи својим токовима, да постанем неосјетљив као биљка, да венем сваке јесени и цвјетам сваког прољећа. А ето, десило се друкчије, свенуо сам у прољеће а цвјетам у јесен...

Малочас сам био бодар и сигуран, управљао сам догађајима и чинило ми се да сам изнад њих. Ствари и људи изгледали су мањи, а ја као да сам лебдио изнад њих. Први пут сам то доживио, а био ми је природан тај осјећај надмоћности... А сад ми то изгледа чудно, и далеко; људи и живот нису испод мене већ око мене, закључани, затворени, као зид, као неизлаз. Не знам да ли има побједа у животу, пораза сигурно има...

Прво сам чуо тишину. У кругу око мене одједном су умрли гласови... Одахнуо сам... Онда су се поново јавили гласови, само друкчији него малочас, друкчији него сваки дан, мукли и опасни, слични тешком уздаху, па притуљеном режању. Чуо сам у њима изненађење, страх, љутину, чуо сам потмулу грмљавину, као пред олују, пред смак свијета, чуо сам све што сам хтио.

Опет ми се вратио осјећај лакоће и сигурности...

Приредила А. К.

Међународна селекција „Кругови"

КРЕКЕТАЊЕ

Извештај селектора

КРЕКЕТАЊЕ, писац Алмир Башовић, режија Алеш Курт; Народно позориште Тузла (БиХ)

Разуздана, метадрамским честицама попуњена комична игра са ослонцем на Аристофанове *Жабе.* Снажно ангажована представа запитана о судбини и моћи и немоћи Позоришта.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

ХОР ЖАБА: Кре-кре-кре- крећемо се кро- кро- кро- кроз подручје са масовним гробницама. Молимо вас да завежете своје појасеве и зачепите своје уши рукама, или нашим блатом које је специјално за ову прилику потпуно бесплатно.

ХОР ЖАБА: Можете отчепити своје уши и одвезати своје појасеве, иако препоручујемо да након куповине останете завезани. У нашем Кре шопу по посебним цијенама можете купити нешто за јело и пиће. Ко год је кушао нешто из нашег широког подземног асортимана, ништа му земаљско више није било занимљиво. Препоручујемо производе по посебним акцијским цијенама, као што је наш подземни кре-кре-кре-кре-кре-кре крекер, или наше кре-кре-кре-кре-кре-кре креолско пиле. Ту је и наша укусна кре-кре-кре-кре-крекре кремпита и наше кре-кре-кре-кре-кре-кре кретско вино. Имамо и повољну понуду кре-кре-кре-кре-крекре крема које уклањају све посљедице евентуалног кре-кре-кре-кре-кре-кре кремирања. (*Убрзано, тако да се и овај текст претвара у крекет жаба.*) Прије употребе пажљиво прочитајте наше упуство. За обавијести о индикацијама, мјерама опреза и нус-појавама упитајте свог погребника или урнолога.

(Алмир Башовић, *Крекетање*)

ПИСАЦ

Алмир Башовић

Рођен у Сарајеву, 1971. Дипломирао, магистрирао и докторирао на Одсеку за компаративну књижевност и библиотекарство Филозофског факултета у Сарајеву, где предаје као ванредни професор. За свој педагошки и научни рад на Академији сценских умјетности у Сарајеву добио је Награду „др Разија Лагумџија". Објавио је преко педесет стручних чланака и студија у различитим часописима, зборницима и књигама. Учествовао је у прире-

ђивању зборника *Драма и вријеме* (Добра књига, Сарајево 2010) и *Живот, наратив сјећање: проф. др Нирман Морањак-Бамбурач* (Филозофски факултет, Сарајево 2017). Објавио је стручне књиге о драми и позоришту *Чехов и простор* (Стеријино позорје, Нови Сад 2008; словеначко издање: Књижница МГЛ, Љубљана 2013) и *Маске драмског субјекта* (Buybook, Сарајево/Загреб 2015).

Аутор је пет позоришних комада који су превођени на десетак језика, извођени су у Сарајеву, Бечу, Брну, Београду и Скопљу. Књиге драма: *Привиђења из сребрног вијека* (Око, Сарајево 2004), *Visions de l'age d' argent / RE: Pinocchio* (Theatroom noctuabundi, Париз 2008) и *Четири и по драме* (Connectum, Сарајево 2018). За драму *Привиђења из сребреног вијека* добио је награду на Фестивалу бх драме у Зеници, а драма је у избору Европске театарске конвенције (ЕТЦ) уврштена међу 120 најбољих савремених европских комада.

Радио је као драматург на више представа у Народном позоришту у Сарајеву, био је селектор и члан жирија на фестивалима у Јајцу, Сарајеву, Брчком, Скопљу, Новом Саду.

Уредник је књижевног часописа *Живот*.

РЕДИТЕЉ

Алеш Курт

Рођен у Зеници, 1965. Режију је дипломирао на ФДУ Београд 1992. Пре тога похађао је Прву гимназију у Сарајеву. У родној Зеници поставља комаде *Пад* и *Macblettes*. Својим првим филмским делима публици се представио још на самом почетку деведесетих година, у јеку ескалације ратног стања на Балкану, а потом је неколико година живео у иностранству. Његова филмска и позоришна остварења углавном се одликују друштвено ангажованом и социјалном тематиком. Аутор је филмова и серијала: *Источно од истока* (1990, режија и сценарио), *Проклета је Америка* (1992, један од режисера и сценариста), *Луткоказ* (2001, режија), *Роло Костер* (2008, режија), *Хранољупци* (2009, режија), *Акумулатор* (2011, режија и сценарио), *Јапа и Сипа* (2013, режија и сценарио), *Топ је био врео* (2014, један од сценариста). Аутор је и неколико документарних филмова, попут остварења *Шта се десило са мојим пријатељима* (1995), *Портрет редитеља* (1998), *Бахтало дром* (2003) и *Срећан пут, бубамаро* (2004).

Алеш Курт је и истакнути позоришни редитељ и текстописац. Неки од његових запаженијих наслова укључују драмска остварења *Стоп-машина, Дијалог у паклу, Пуцање душе, Кад би ово била представа, Орландо Фуриозо, Балкански ђаво срам* и *Једваносимсобоакаломистобо*. Осим ауторских представа, режира и театарске класике попут Шекспира, Булгакова (*Мајстор и Маргарита*)... Последњих година је директор културног Сарајевског ратног театра (САРТР). Покренуо је и Апарат Театар где ствара представе за дечју публику. Године 2015. био је један од покретача и организатора сарајевског Фестивала уличне умјетности (ФУУ), који је замишљен као мултимедијални уметнички фестивал који уметност приближава грађанству. Добитник је више признања за ауторска остварења на филму и у позоришту. На пример, његова хит-представа *Једваносимсобоакаломистобо* проглашена је најбољом на 17. Фестивалу босанскохерцеговачке драме.

КРИТИКА

Комад *Крекетање* текстуално одбацује и негира комерцијалне и тезгашке пороке у позориштима који глумачке изведбе претварају у фигуративно крекетање: блебетање текста без сврхе и неартикулисано излагање емоција. Аутор комада, Алмир Башовић се послужио Аристофановим *Жабама* као хисторијски важним дјелом о књижевној естетици, узимајући за основ исту радњу: путовање у Хад у потрази за спасом, у Аристофановом случају славе Атине којој је потребан квалитетан поета каквог нема међу живима, а у Башовићевом позоришта које је толико дубоко у „дуговима" да га само божанска сила може спасити. Дониз, бог плодности, весеља и вина је постављен на важну функцију у обје драме, у *Жабама* је протагонист који жели зауставити квалитативну декаденцију Атине, а у *Крекетању* постаје циљ потраге. Опсесија Дионизом као јединим излазом је својеврсна критика данашњем театру.

А најоштрије критике се налазе у репликама које с намјером звуче конверзацијски, необавезно, те неријетко и комично што је обиљежје и самог Аристофана; а не наредбодавно и наглашено. Драматург Кемал Башић је стилски одмјерено обликовао кључне идеје важне публици, а редитељ Алеш Курт се за емотивни набој мање користио самим текстом, већ је уступио простор другим језицима театра.

Курт је темама својих представа несебично давао театру моћ да упути размишљање и дјеловање публике на ствари које су тренутно приоритетне. Недавни примјер су двије посљедње представе: *Bullying connection*, која жели олакшати процес говора о искуству жртава насиља; те *Ништа нас не смије изненадити* уз слоган да „позориште мора спремити народ" на све промјене, актуелно алудирајући на неисцрпан цват пан-

демије. Стога, ништа другачије нисмо могли очекивати ни Куртовим избором *Крекетања* чију суштину маркетиншки одлично презентује сам плакат с фотографијом реновирања Народног позоришта у Тузли из педесетих година прошлог стољећа. Није случајно да се представа изводи у Тузли, на мјесту првог босанскохерцеговачког позоришта, као ни информација да ће прво репризно извођење представе бити на Свјетски дан театра, 27. марта.

За разумијевање важности и хитности путовања на онај/други свијет глумачки ансамбл мора максимално чулно ангажовати публику да се сконцентрише на динамични, хаотични и скоро психоделични концепт *Крекетања*. Истрајност Талија и Изи у потрази за Дионизом, којег они називају богом позоришта, има или призвук посљедње опције спасења позоришне умјетности из „гована/дугова" или, као што Талије више пута понови, призвук „маркетиншког трика" за куповину интереса друштва. Јасмина Дедић Ибрић и Синиша Удовичић својом симпатичном, мјестимице намјерно смотаном и емотивно шареном изведбом освајају подршку публике у својој намјери, као што то увијек успјешном и препознатљивом презентацијом хумора чини лик Самоубице, којег тумачи изванредни Недим Малкочевић.

Шејла Џиндо (*drama.ba*, 22. 3. 2021)

Зауставите земљу, силазим!

ПОЗОРИШТЕ СЕ „ХРАНИ КОНТАКТОМ МЕЂУ ЉУДИМА"

...Радећи на бољем позоришту, радимо на бољем свијету. Можда га нећемо промијенити, али учинићемо га подношљивијим....

„Крекетање" се бави позориштем, Аристофановим „Жабама" (наслов пародира аристократско-олигархијско интелектуално блебетање и демократско-демагошко гласно крекетање), светости умјетности, важности ангажмана...

Оно што човјека чини човјеком – лијепа способност да изађемо из свакодневнице и привремено постанемо неко други, видимо свијет очима неког другог и догађаје осјетимо као да смо их доживјели. / www.tztz.ba

Какви смо, такви смо – позориште зна (Слоган Фестивала Тврђава театар 2019): Позориште зна о нама много више но што би ми хтели да буде обзнањено... Зна кад смо искрени, а кад превејани лажови. Види кад се истински залажемо за нешто... Зна оно добро и шта му замерамо, а није тога мало... Позориште одавно није место за релаксацију и самозаборав, па нам ставља до знања да ни ми њему више нисмо баш сасвим по ћуди...

Приредила А. К.

КАО ДА КРАЈ НИЈЕ НИ САСВИМ БЛИЗУ

Маја Пелевић

ауторка перформанса „Као да крај није ни сасвим близу"

УПОЗОРЕЊА О ПОГУБНОСТИ НЕОЛИБЕРАЛНОГ КАПИТАЛИЗМА ИМАЛИ СМО МНОГО ПРЕ КОРОНЕ

Зашто се и даље понашамо као да крај није близу, као да нисмо озбиљно заглавили, као да нисмо добили жути картон упозорења у облику коронавируса? Да ли и даље страсно срљамо у опијајући данс макабр? Јесмо ли ми уопште интелигентни? Емоционално писмени? Како другачије писмени? Да ли је могуће да смо у 21. веку стигли до тога да нас баш брига за човека поред нас? Куда воде те искривљене слике реалности?

Као да крај није ни сасвим близу, перформанс који се током фестивала у оквиру програма „Друга сцена", током више дана изводи у новосадској Културној станици „Свилара", лимб је који је замишљен као простор за неку врсту јоге за мозак. Он је резимирање, сумирање и назнака будућег живота из, ако ти је воља, лежећег положаја. Покреће разна питања која човек у својој интими треба да размотри, а једно које гласно може да изговори је зашто се убудуће представе у позоришту не би гледале из лежећег положаја? Контемплација у условима које нуди ова представа била би загарантована – а томе позориште стреми, зар не, размишљању, одмаку од шизофрене стварности, застајање у времену и простору – промишљање.

И дивно је што Позорје отвара простор за размишљања, и о усуду и судбини које тематизује Халиловићев *Ако дуго гледаш у понор*, али и вештачку интелигенцију и Робина Худа 21. века о којима у својим радовима говори Маја Пелевић.

Да ли је у изгледу неки нови облик удруживања људи у будућности, неки нови облик породице, о блиској будућности коју сами креирамо, за Билтен Стеријиног позорја говорила је Маја Пелевић, драмска списатељица и ауторка овог перформанса.

● Имам утисак да су сви једва чекали да корона „нестане" и да се све врати у нормалу, иако смо ипак свесни да већ увелико живимо „нову нормалност", а корона никуд није отишла, само је на паузи.

Ми смо разна упозорења погубности живота у неолиберал-ном капитализму добили много пре короне – од огромних нарастајућих неједнакости и све већих класних разлика, дигиталног надзора и проблема употребе нових технологија које су у власништву великих корпорација, до глобалног загревања и разних еколошких катастрофа од којих се неке већ дешавају, а неке тек следе.

Све то је одавно део наших живота, а пандемија је то само изнела на површину, као запушене канализационе цеви које само чекају да експлодирају или имплодирају.

Треба дубоко да се запитамо зашто се сад одједном толико плашимо вештачке интелигенције коју смо сами створили и робота које смо желели да нас замене? Све је последица наших сопствених деловања и тешко да ћемо у будућности живети *Star Trek* ако смо изрежирали *Star Wars*. Интернет није толико демократичан медиј као што се можда пропагирало на самим почецима, он је и те како слика и прилика света у коме живимо.

Џулијан Асанж, човек који се исконски бавио и залагао за транспарентност и слободу медија, који је раскринкао ратне злочине, трули у Белмаршу, британском Гвантанаму, док се исти ти злочинци налазе на слободи и на високим функцијама у „развијеним демократијама".

Шта је ту тачно интелигентно? Ако бисмо апликацији Сири на ајфону поставили питање да ли би Џулијан Асанж требало да буде у затвору, шта би нам одговорила? Питала сам је, њен одговор је да то чак није нимало демократски чин. Можда се управо тога плаше, да им као Франкенштајн, њихов сопствени изум може измаћи контроли. Да га можемо и даље хајцковати.

Ја се томе дубоко надам и трудићу се колико год могу да живим у складу с тим. Што би рекао Ричард Бротиган, „Волим да мислим (то мора бити!) о једној кибернетичкој екологији где смо ослобођени сваког труда и поново спојени с природом, враћени нашој сисарској браћи и сестрама, док над свима бдију машине пуне нежне милости".

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Никола Завишић

редитељ представе „Као да крај није ни сасвим близу"

НОВА ЗАЈЕДНИЦА ГРАДИ НОВО ИСКУСТВО

Редитељ Никола Завишић за Билтен говори о раду на представи „Као да крај није ни сасвим близу", очекивањима од публике, о овом пројекту као преиспитивању унутрашње стране нашег духа и будућности која не постоји....

Представу „Као да крај није ни сасвим близу" режирао си према концепту Маје Пелевић. Шта ти је било важно у реализацији, јеси ли постигао оно што си желео?

● *Као да крај није ни сасвим близу* заиста је тимски рад у најлепшем могућем смислу. Заједничко дело свих из ауторског тима. Несебична размена идеја и испитивање начина причања приче путем дигиталних садржаја и електронског протока свести, сасвим другачијег од овог свакодневног, па чак доста различитог и од обичног, класичног театарског протока свести. Ментално смо се дигитализовали уз помоћ вештине и дара Филипа Д. Микића, креативне техничке продукције Сањина Ст. Ђоровића, без кога не би никада било представе (успео је да набави техничку подршку за изведбу идеја), такође веома креативне асистенције Јелене Пиљић, изузетног осећаја за музику и звук Ање Ђорђевић и Мине Стругар, затим сјајног текста Маје Пелевић, који је 40 страна на крају успео да се заједничком интервенцијом кристализује на свега 7 или 8, и на крају мене, који сам заједно с овим преквалитетним људима и пријатељима кројио, секао и покушавао да саставим смисао који се на крају појавио у облику представе о којој говоримо. Дакле, концепт је заједнички, сви су радили брејнсторминг и осмишљавање сваког појединачног дела, а онда се свако бавио својим послом, у оквиру заједничког циља. Била је огромна радост радити на овоме.

На почетку нисмо знали шта тачно хоћемо. Читали смо Бодријара (*Симулакруми и симулација*) и гледали Кјубрика, инспирисали се, састављали концепте, одбацивали... На крају смо добили ту есенцију заједништва у једном свету без људи, без извођача, у коме свако мора сам за себе да постоји и да то постојање анализира.

Представа се игра за пет људи. Гледаоци су и једини учесници. Како то коментаришеш из угла редитеља? Колико ти се чини да је потребно мењати улогу гледаоца или, тачније, перспективу заоштрити?

● Добијамо једну нову групу која сат времена свог живота заједнички проводи учествујући у нашој причи, у сторилајну који им нудимо. Та наша понуда суживота је заправо понуда потпуне слободе. Очекујемо од људи да буду креативни и учине нешто са тим што су од нас добили као инспирацију или асоцијацију. Та нова мини заједница гради ново искуство у односу на то како се унутар нашег простора за игру понаша. То нам је веома значајно. Слобода креације. Не само наша као аутора ове игре већ и она која потиче од учесника, извођача, публике...

Време пандемије је доба сусрета са самим собом. Представа је настала у том раздобљу. Коју врсту увида то време доноси теби?

● Маја и ја као иницијатори представе нисмо могли да будемо срећнији због околности пандемије у којима смо лагано градили и остваривали идеје везане за ову представу. Могу отворено да кажем да овако занимљив експеримент никада не би успео да није било короне и локдауна. Много нам је помогло што је време изгубило оштрину и почело да се некако увија и тањи. Имали смо га много више. И Битеф театар нам је максимално изашао у сусрет па смо имали простор да експериментишемо и покушавамо да смислимо концепт и остваримо га данима, недељама, месецима, без пресије и без журбе. То су ретко добри услови. Овај пројекат је дубоко преиспитивање унутрашње, скривене стране нашег духа. И нашег ауторског, и онога ко учествује као активан или пасиван посматрач. Добри услови за дијалог.

Након искуства рада на овој представи и ковида – како пројицираш будућност?

● Будућност за мене не постоји. Она је нужна последица садашњости. Као таква не изгледа ми уопште шарено, а опет ни тако мистично и забавно, те ми једино преостаје да учествујем у њеној изградњи колико год могу свим својим креативним потенцијалом.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

Гласање публике за најбољу представу
Као да крај није ни сасвим близу – 4,63

Студент критичар: Као да крај није ни сасвим близу

Трећег дана Стеријиног позорја имали смо прилику да гледамо крајње необичан позоришни експеримент у изведби Битеф театра. Режију потписује Никола Завишић, текст Маја Пелевић, видео и ВР Никола Мркшић, а композицију Ања Ђорђевић. Уколико синоћ нисте успели да набавите карту – што је врло вероватно будући да је максималан број гледалаца у КЦ „Свилара" [и на овој представи уопште] пет – прилику да је погледе на Стеријином позорју имаћете у наредних неколико дана у четири организована термина.

По чему је ово позоришно искуство дугачије од свега са чим ћете се сусрести на Позорју? Прво – нема глумаца. Сигурно се питате – каква је то представа без глумаца? Па, и није баш представа. Оно чему смо присуствовали је крајње недефинисан аудио-визуелни облик који у једном тренутку прераста у медитацију. Пре самог уласка у ритуалну просторију, публика је обавезна да послуша упуства, али и да обуче заштитна одела која је принуђена да носи наредних сат времена. И тада креће представа (или перфорнас? или видео пројекција?).

Одмах нам постаје јасно да нас не чека класичан драмски театар. Можемо да заборавимо на сукоб, структуру, карактере, друштвену ангажованост, домишљату сценографију. Аутори од вас не траже да заузмемо страну, већ да се препустимо. Управо то је оно што буни. Допуштено нам је да лежимо, чучимо, крећемо се, излазимо, чачкамо телефоне, чак и да разговарамо. Класично позориште лишава нас наведених могућности нагонећи нас да (некада и сатима) седимо на иглама чекајући разрешење. Ако је интенција аутора била да нас сместе у безбрижни кутак где ћемо да уживамо у беспрекорним фотографијама и амбијенталној музици, покушавајући да се суочимо да усамљеношћу, онда је експеримент крајње успешан. Ако су аутори желели да нам поруче нешто више, онда порука није схваћена.

Новонастале околности услед пандемије коронавируса дозвољавају позоришту да мења облик и прилагођава се захтевима времена. Исте те околности терају човека да још дубље зарони у дигитални кошмар и утоне у изолацију. А ако је веровати наслову представе, ни пандемији, али ни све чешћим позоришним екпериментима као да крај није ни сасвим близу.

Урош ЧУПИЋ
IV година драматургије
Академија уметности Нови Сад

ИНТЕРВЈУ

Андраш Урбан
редитељ представе
Витезови „Лаке мале“

ПОЗОРИШТЕ ГОВОРИ О СЛОБОДИ

Редитељ Андраш Урбан и његов театар „Деже Костолањи" Суботица на Позорју је присутан са две представе – *Витезовима „Лаке мале"* и *Поетика гледања*, сасвим различитих упоришта. Са Урбаном се, као и обично јасно, а опет врло сложено говори о позоришту и месту човека у свету, о природној потреби за путовањем у самог себе.

Шта је била иницијална каписла за стварање представу „Витезови 'Лаке мале'"?

● Првобитна идеја је била да направим представу у којој ћете чути управо оно што желите да чујете и поверовати о свима нама, у којој причамо измишљене политичке трачеве, о нашим везама са политичарима које су измишљене али публика би волела да их чује. Нама је било смешно јер знамо колико глупости можемо да испричамо, а да људи у то поверују. То је било полазиште, па смо кренули даље, одмах смо били на трагу приче о оперети, постоји у Војводини велика можда не традиција, пре фама о оперети, са тезом: то је право позориште с лепим костимима, лепим песмама... Инстинктивно смо спознали а после потврдили у историји уметности, да је праоперета жанр који је врло слободним говором провоцирао политичку стварност и малограђанштину и уопште друштво. Тек касније, пред крај 19. века то постаје жанр у коме се људи такмиче ко у оперети може да говори глупље и сладуњавије, ко може више да говори ни о чему. А у првобитној форми оперета је нешто што личи на кабаре, на истинску сценску форму која се органски везује за ону стварност у којој живи.

Ако говоримо о посетиоцима и Позоришта „Деже Костолањи" и фестивала „Дезире" које водиш, успео си да однегујеш озбиљну публику, која је заиста отворена.

● Да не заборавимо, није публика малограђанска, ми на сцени који правимо позориште, треба да се суочимо са сопственом малограђанштином, јер је лако са сцене говорити да ниси малограђани, а заправо то јеси чим се дотакнеш неких тема. Можда је нама граница мало померена у односу на оно што публика очекује у позоришту, можда смо неконвенционалнији. Није то прича о томе да је публика глупа, а ми нисмо, или публика је малограђанска, ми нисмо. Кокетирамо са стварношћу, са малограђанским моралом... Постоји занимљив феномен: десно оријентисане конзервативне странке веома су популарне, а под конзервативизмом претпостављају ординарни малограђански приступ. Конзервативизам је озбиљан термин и та струја није за шунд, то није турбофолк, него, рецимо, Бела Барток би био за мене конзервативан композитор, сад је Барток пример. Данас се малограђанштина провлачи као нови конзервативизам. А није, то је обично смеће.

У том контексту посебна је тема наго тело на сцени.

● Обожавам ту причу, јер то је феномен толико досадан, али увек је узбудљив разговор о томе ко би се свлачио и зашто и ко не би... Углавном је реч о приватним, људским разлозима, што је у реду, али занимљиво је које се све врсте идеологија истичу поводом те, на крају крајева ситнице. Ако смо искрени. А од тога се прави огромна фама: да ли нам треба такво позориште или не треба... Битно је наго тело на сцени, присуство глумца, али ми то стално посматрамо из аспекта малограђанштине, тражимо конвенционални естетизам кад излажемо тело на сцени, да то буде лепо, лепа музика, лепо осветљено и тачно, груди и кукови да буду у одређеном обиму. Али позориште не говори о томе.

Шта би рекао: О чему говори?

● Позориште говори о слободи.

Кад говоримо о другој твојој представи која ће бити приказана на фестивалу, „Поетика гледања", глумци су рекли да сте сасвим другачије радили у односу на оно на шта су они навикли.

● Други је концепт, мене је прво занимало шта прихватамо гледајући, осим тога важан део ове представе је и музика Силарда Мезеија, он се све време бави нашим слухом, није ово представа само о феномену гледања. *Поетика гледања* говори о томе шта ти се дешава док гледаш одређену ствар. Специфично у представи је што нема литерарне стварности, нема чак ни догађаја, све што човек држи под контролом: да хода, да седи, темпо... читава представа је постављање предмета, рецимо пластичног фламинга који представља нешто. Не говорим о симболима и метафоричним знацима. Размишљао сам о томе на неком пластичном нивоу, то је све смрт која представља живот. Имаш тај комад меса које је живо у овом моменту, али на крају крајева оно припада убијеној животињи. Глумци играју представу покривених лица, скоро и не знамо ко је ко. Глумац се одрекне свих својих средстава које иначе користи. Нема ниједне ствари у представи која би могла да зачне неку причу. На то мислим кад говоримо о литерарности. Ниједне реченице, само постоји човек који

је унео десет фламингоса или нешто друго, нема приче, не постоје односи. Покушавали смо све то да оголимо. Мене би стварно занимало, већ годинама о томе причам, представа која би се бавила само позоришћем у том смислу да се одрекне позоришне историје, додира са литературом или додира са причом. Само тражимо шта је позоришно, које не може да постоји ни у једном виду уметности.

„Поетика гледања" је асоцијативна представа.

● Тако је, то је ваша ствар, врста рађања света, чак ми личи на Африку, јер је она гнездо света. Једна професорица у годинама причала ми је о прајезику који се заснивао само на сликама, када разумемо интуитивно преко слика, али још се не формира реченица о томе што разумемо. Мислим да је то сфера на граници свести и несвесног – када разумемо одређени, чак и догађај, немамо потребу да га другачије схватимо од онако како видимо, али то не схватамо интелектуално или чак рационално. Прихватамо један језик који заправо и неће да улази у сферу интелекта. Мада ова представа може интелектом да се разуме и тумачи, али сада причам о односу представе и публике, док траје. Говорим о гледању.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

Борис Кучов

глумац у представи *Витезови „Лаке мале"* "

КАКВО ПОЗОРИШТЕ ПУБЛИКА ЗАПРАВО ЖЕЛИ И ТРЕБА ЛИ ЈОЈ ИЗАЋИ У СУСРЕТ?!

Каже Борис Кучов у једном тренутку представе да је, после деценије „разгаћивања" на сцени, добар осећај играти у представи обучен. Предуховито! Мада, ако узмемо у обзир тропикану ових дана, можда је боље да је играо мало мање обучен, а и обрадовале би се женске очи:)

Некада се говорило: кад завршиш Карловачку гимназију, можеш дрито на Сорбону, а кад прођеш билећку касарну, одмах си за Легију странаца. Кад данас прођеш позоришни дрил Андраша Урбана у Позоришту „Деже Костолањи", можеш куд хоћеш, вољ' ти Сорбона, вољ' Легија странаца. Спреман си за обоје.

Борис Кучов може комотно и тамо, и тамо. Играо је синоћ у *Витезовима лаке мале* за све паре:), а у интервјуу за Билтен, док је још увек хипервентилирао после представе, говорио је о свом глумачком осећају света, о традицији, Андрашевим хировима и шта је у свему томе истина а шта полуистина, кад је глумац срећан, како се осећа јер је већи део представе обучен, што је, како је сам приметио током извођења, то неуобичајено за представе у којима игра:)

Бавити се традицијом, које је, између осталог, било у овој представи, може се на разне начине: можеш је изложити критици, можеш се спрдати њоме, можеш јој повлађивати... али испада како год да се њоме бавиш, надрљаш... Шта се теби чини?

● Изабрали смо критику, пробали да она буде наше оруђе, да кроз критику проговоримо о себи, друштву, војвођанском позоришном тренутку, публици, да покушамо да дознамо шта публика жели. Увек се питамо шта треба да играмо, какво позориште публика заправо жели, јер никад ништа није довољно добро.

Као глумци имамо одговорност да то пропитујемо, посебно зато што је наше позориште специфично, то је модеран театар који позориште ствара на знатно другачији начин од свега уобичајеног. Због тога добијамо критике, чак неке у облику стереотипа кад исмевамо одређене појаве. Али то је огледало нашег друштва. Бавимо се свим оним што је велика тема, што је актуелно питање, и не постављамо границе у томе, посебно кад је о насиљу реч – видимо да га је доста у нашем послу, али и у свима другим није ништа боље. Насиље у позоришту сад је никад актуелније јер се о њему прича, проговориле су глумице. И то једна од тема којом се бавимо у представи, веома битна.

Да ли се ти у позоришту осећаш сигурно? Не у неком друштвено-политичком смислу, јер ту смо сви на несигурном тлу, већ као неко ко сваке вечери излаже и изврне своју душу пред неким људима, а онда мора да се врати у базу, из неког плуса или минуса у неку опуштајућу нулу, да би остао здрав, психички и физички.

● Позориште је током короне било мој не само други дом него чак скоро и први. Током пандемије био сам тамо готово стално, много смо представа радили ове године, било је занимљиво, добро и корисно. Радили смо добре пројекте. Да, осећам се апсолутно сигурно и све сигурније јер осећам да је нужан мој рад.

У многим представама „Деже Костолањија" глумци шизе на редитеља Урбана. Видимо то кроз материјале за представу који су из приватног и – публици невидљивог – професионалног живота. Када се нека истина стави на сцену, она је ипак сценска истина у коју се учитава још свашта да би то била позоришна предства. Иначе би неко у публици помислио да вас Андраш тероришe...

● Све то је само један језик који користимо, и оперета. И све изговорено о Андрашу, то је само стил, форма коју смо ода-

брали, коју је одабрао заправо сам редитељ, да бисмо говорили о друштву, али и позоришним проблемима.

Наравно, ту је много ствари измишљено, није истинито. Слично смо радили на представи *У име господа* која је тематизовала емигранте, први део представе је у истом стилу, било је истине у томе, али и измишљених детаља.

Уз кич врло често иде и национализам. Као илустрацију тога, током оперетског подврискивања, поменули сте злогласног Миклоша Хортија а на истој оперетској матрици отпевано је и „Класје класје", националистичка песма (што публика није знала, па је чак и аплаудирала). Врло јасан став, редитељски или и ваш, како год. Како публика реагује на то прозивање нечег из традиције што није био баш светао тренутак?

● Некима је то много, неки кажу да их то дира, зависи. Андраш веома воли да буде на граници, на ивици, има став, али баш ниси сигуран шта је његов став између две ивице, и некад је то баш збуњујуће. Публика се некад подели, зависно како је ко можда политички или идеолошки опредељен: може да се схвати и као критика, али и као посвета томе.

Фото: Б. Лучић

У једном тренутку у представи кажеш да је после десет година „разгађивања", добар осећај играти у представи обучен. Предуховито! Мада, ако узмемо у обзир тропикану ових дана, можда је боље да си играо мало мање обучен, а и обрадовале би се женске очи:)

Добар је осећај:) Тој је била моја импровизација, ја сам писао ту сцену себи, тај материјал са „мојим саговорником" на крају. Имали смо много импровизација, свако је имао своју у тим перформативним деловима.

Синоћ сте на сцени пародирали тај наш живот, менталитет, обичаје, стереотипе, предрасуде. Није ли то превише, јер нам је живот ионако једна велика пародија?

● Ако гледамо с једне стране, јесте, а ако гледамо озбиљно – можда чак и онда, али треба се трудити да не будемо пародија сами себи. И о томе говори наша представа.

Кад је глумац срећан?

● Кад може да игра и ради оно што воли.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Петра Б. Блашковић

Мама у представи „Дјечак који је говорио Богу"

НАШ АЛЕКСАНДАР БОГДАНОВИЋ, ТУ ГОРЕ С НЕБА, ГЛЕДА НА НАС

Морамо тежити опросту да бисмо могли живети даље. Морамо веровати у добро. Театар је опстао говорећи да морамо бити бољи људи – то је његов први и основни задатак одувек. Он мора остати такав, и данас, и због будућих генерација, каже у интервјуу за Билтен Мама у представи *Дјечак који је говорио богу*, глумица Петра Б. Блашковић, уједно и директорка Драме ХНК Осијек.

Како сте преживели овај једногодишњи пандемијски период, као човек који има свакодневан, обични живот, жена и уметница?

● Као човек у неизвесности, као глумица у паници, а као уметник и директорка у шизофренији. Корона нам је измакла тло под ногама, јер никада се није догодило да театар није радио. И током рата, осијечки театар је наставио рад. Нисмо веровали да ишта може да затвори врата позоришта, под којим год условима – радило се. Али, живот нас учи да ништа није онако како мислимо да мора бити. И никад не реци никад.

Догодила се та пандемија, а како ја тренутно имам двоструку функцију – као глумици створио ми се вакуум, немам представе, не можемо стварати, а са организационе стране морали смо се што пре прилагодити времену, нисмо хтели да постанемо жртве. Уметници стварају уметност ни од чега и у немогућим околностима.

Док смо размишљали како да успоставимо контакт с публиком, осмислили смо продукцију програма који смо имали два пута недељно у оквиру пола сата за драмски програм. Глумци су се од куће – јер се нисмо смели састајати, сусрели с технологијом. Најпре су радили прилоге, једноставну форму песама, па монологе, онда су брачни парови које имамо у ансамблу створили мале представе, потом је настао и мали филм, али драмски, урадио га је ваш Новосађанин, а наш првак Владимир Тинтор.

Глумци су, ако не рачунамо тај први тренутак панике, већ после прве недеље показали изузетну прилагодљивост и

маштовитост и заправо надаље нису престајали да раде, а чим су нас мало отворили, направили смо сцену у нашем дворишту: Ту смо поставили Шницлерово *Коло*, поверила сам глумцима режију, сваки пети глумац добио је редитељски задатак да осмисли две сцене. Окушали су се у томе, и то с дистанцом, маскама...

Ишчекивали смо нову сезону, мислећи да ће на јесен све доћи на старо, али није, па је кренула паника – ова је представа производ короне. Хтели смо велику анасамбл представу, нисмо пристали на компомис малих подела. У Шницлеровом *Колу* играли су сви глумци, услови немогући, имали смо три недеље зума, онда смо радили штрихове уз максималну дисциплину. Онда је опет кренула драма, тестирање, хоће ли, неће ли, неко је позитиван, 'ајмо самоизолација, стани-крени. Најгрозније је било радити с маскама на пробама. Гушили смо се...

Током короне извели смо још једну одличну представу, *Вишњик,* и то на Осијечком љету, у сарадњи са „Гавелом" који због земљотреса није могао да игра на својој сцени. Ми смо им пружили руку.

Јесте ли и даље ограничени бројем гледалаца? Глумица Дијана Видушин јуче је рекла да су код њих у Загребу и даље означена седишта на којима не сме да се седи, да се људи и даље чувају јер није све готово.

● Размазило нас је то што нам је позориште увек било пуно, а онда дође корона, позориште је празно, онда дозвола да у сали од 300 места буде 50 гледалаца па 80. Били смо захвални сваком појединoм човеку који се није бојао да дође. Они су исказивали неку храброст. Данас смо на пола капацитета.

Поменули сте нашег и вашег Владу Тинтора. Важно је да се отварамо, упознајемо, размењујемо мисли, идеје. Осијек је пружио руке још једном новосадском глумцу, дивном Александру Богдановићу, који је пре две године страдао у саобраћајној несрећи.

Са редитељем Самом Стрелцем још пре две године причали смо о овој представи и Ацо је требало да буде у подели... Догодило се да смо га изгубили... И мени је као директорки Драме, и глумици било веома важно да направимо ансамбл представу, јер смо још увек били бескрајно рањени због његове смрти... Кажем, све је загарантовано – ми тако мислимо, а у пет минута смо га изгубили. Тог дивног човека који је био један од стубова нашег ансамбла и заједнице. Инсистирала сам да нам треба ансамбл представа да се заједно лечимо, да смо у заједништву, једни близу других. Ацо је нестао и дошла је корона, и уместо да смо заједно, били смо приморани да будемо далеко једни од других, што је нанело велике трауме у нашим животима.

Фото: Б. Лучић

Гледала сам своје колеге и видела колико смо сви изгубљени. Поновни долазак у позориште био је велики шок. Ни данас не верујемо да га нема, погледаш кроз прозор и мислиш од сваког високог мушкарца без косе да је он, али није. Ова ансамбл представа је заједничко излечење.

Ацо је увек с нама, иза кауча на сцени, ту је његова слика, ту смо је ставили, недостаје нам тај дивни човек који је оставио печат на све нас. Скоро смо звали још једног вашег глумца, Љубишу Милишића, Ациног класића, да игра код нас и то смо осећали као неки космички дуг.

И ваша представа, као неке на овом Позорју и многе по репертоарима, тематизују неисрпну тему – нашу ближу и даљу прошлост, подсећају нас шта не сме да се понови, а опет се понавља. Прошлост нам је и даље нерешена, неочишћена, ма колико да позориште упорно чешља по њој. Имате ли утисак да ишта учимо из тог чешљања прошлости?

● Надамо се да ћемо заузимањем одређених, храбрих ставова у позоришту, посејати семе племенитости у човеку. Колико то успевамо, не знам. Уметност је била под великим нападима током короне. Говорили су људи „шта ви хоћете" – о томе говори и тај наш искорак у представи – „коме је потребна уметност, идите и копајте кромпире"...

То је занимљив феномен: није корона донела само немогућност играња услед пандемије. Одједном се пропитује уметност, је ли она трошак или потреба, и коме та храна за душу треба.

Позориште је место у којем се пропитују проблеми, потцртава оно што се није научило, оно је место где треба имати храбрости ићи до краја и провоцирати друштво да изнова гледа оне грозоте које још увек чинимо. То више није Други светски рат, ти људи имају сасвим друга имена и друге географске топониме, али се ништа није променило. И то је трагедија друштва данас, и човечанства.

Колико нас мења зло које доживимо и преживимо? Писци који у романима говоре о својим ратним искуствима и страдању, немају ни трун горчине међу редовима, ни мржње, ни осуде, ужас је све то пројео у њима. Само фотографија ужаса. Такви су романи Дарка Цвијетића („Шиндлеров лифт", „Што на поду спаваш"), Зорана Жмирића („Пацијент из собе 19"), Елведина Незировића („Боја земље"), Стеве Грабовца („Мулат Албино комарац"). И то је посебан феномен...

● Морамо тежити опросту да бисмо живели даље. Сваки човек који се преиспита након нечега што је направио, ако спозна да је требало другачије, да ли зато што тада није знао како или се покајао, заслужује опрост. Морамо томе тежити. Морамо веровати у добро. Можда ми нисмо

у стању спровести то онако како бисмо хтели, али улажемо у будуће генерације.

Театар је опстао говорећи да ми морамо да будемо бољи људи – то му је био први и основни задатак одувек. Он мора остати такав, и данас, и због будућих генерација, тим пре што ће се како оне долазе појављивати нови проблеми, а позориште и даље мора да остане ангажовано.

Рекла бих да можда као народ, човечанство, човек, као људска бића преспоро учимо. Ако је од неког рата прошло 40 година, што је много, зашто онда опет, па је прошло 15, па се он догађа негде другде. Пре је била сегрегација овог народа, па оног, сад су дошли на ред неки трећи... Видимо да зло стално извирује, очигледно је увек негде ту. Задатак позоришта је да не посустане, без обзира је ли то што ради популарно, комотно, популистички, фасцинантно, забавно, јер театар има различите нијансе, и бар у једној нијанси мора бити храбар, чак и када га публика не прихвата. Ако им ми мењамо одређену емоцију, и тиме је нешто постигнуто.

И на концу, када бисте имали прилику нешто да кажете Богу, шта би то било?

● Да нас што пре научи памети, ако већ има ту моћ.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Владимир Тинтор

Писац у представи „Дјечак који је говорио Богу"'

МИР КАО МЕРА СТВАРИ

Са глумцем Владимиром Тинтором разговарам пре свега о Новом Саду, затим о представи Хрватског народног казалишта Осијек коју смо синоћ погледали, причамо о изолацији, медијском шуму којем смо изложени и тако потребнима миру и емпатији.

Како је било играти у Новом Саду, пошто си Новосађанин и новосадски ђак?

● Сасвим сам случајно данас успео да прошетам и поред своје основне школе и гимназије и, наравно, ево ме у Позоришту, сећам се ових ходника у СНП као својеврсних лавиринта, као мали „шверцовао" сам се њима да гледам неке представе и педесетак пута.

Шта си гледао више од педесет пута?

● *Три чекића, а о српу да и не говоримо* Деане Лесковар: колико се сећам, пропустио сам премијеру и прва два, три извођења, а играна је шездесетак пута. Затим антологијска *Бела кафа* Аце Поповића, много пута сам гледао (био сам четврти или пети разред основне школе)... Онда сам ту играо као студент и ево ме, вечерас, са представом из Осијека... Из те перспективе живот ми се чини чудесан, неочекиван...

Ваша представа говори о Холокаусту, али отварате више тема.

● Кренули смо од романа и покушали да главна тема буде Холокауст, али да се преплиће с данашним временом, да поставимо питање вреди ли данас стварати. Има ли уметност смисла, да ли се људи у екстремним ситуацијама, попут ове пандемије, окрећу уметности или не? Редитељ Само М. Стрелец је хтео да се преплиће данашње време са Холокаустом, да се реферише на *Ану Франк* коју смо сви читали, али историја показује да нисмо савладали ту лекцију, она се понавља, зло је у људима и Бог, барем по овом тексту, нема одговор.

Како видиш улогу позоришта у оном што је заправо причање приче?

● Сви који се бавимо позориштем ту улогу сматрамо великом и важном, мада често имам утисак да се обраћамо публици која те приче добро зна, али позориште има жељу да призове нову публику, нешто научи и уочи. На овим просторима тренутно живимо у неком међупростору, где морамо пронаћи и нову публику, али и начине како јој прићи. Имам утисак да се све некако упакује и проспе пред њих, па ко шта ухвати. Као да нема времена да се човек, у тишини, избори с неким својим ставом или га промени. Мислим да позориште то може.

Са глумицом Тијаном Марковић сам говорила о отварању простора за дијалог који смо помало заборавили.

● Изгубили смо емпатију, покушај разумевања, саосећања са другом особом, врло смо склони брзим осудама, тога је било одувек, али сада је то без задршке, игубили смо темељно поштовање туђе индивидуалности. У позоришту је, барем мени, простор за дијалог могућ. Ако се неко и пронађе

Фото: Б. Лучић

у негативној улози, има привилегију да то задржи за себе, са собом обради и промени угао гледања.

Са глумицом Мињом Пековић разговарала сам о Виктору Франклу и логотерапији, потреби да се живот осмисли. Какав је твој однос према том принципу?

● Мој јунак у представи пише роман према дневнику једног дечака, тај се дневник изгуби и онда Писац мора домаштати крај. То је занимљиво прожимање уметности и стварности, и тако писац у току ноћи уз Гетеа и Фауста заправо заслужи свој вечни живот. У последњој сцени видимо колико је свемогућ кад „оде" у уметност. Лепота стварања, тренутак кад изаберемо и допустимо уметности да надрасте физичке околности, па и саму патњу – увек можемо те околности да надрастамо.

Занимљива је перспектива детета у представи које све види и разуме.

● Представили смо његово породично окружење, контекст из којег долази, његово наслеђе. Увек је битно на којој си коти географској рођен, то те потпуно одређује. Да си рођен стотинак километара даље, околности би биле другачије. Ограничени смо дословно географијом, оним што је наметнуто. Надам се да долази време ренесансе, кад ћемо почети да се више поштујемо и разумемо.

У том контексту, шта ти је донео период изолације због ковида, то време сусрета са самим собом?

● У прво време успео сам да се одупрем паници тако што сам неизвесност прихватио као чињеницу и када смо на послу разговарали шта ће бити са позориштем, најпре ме је тешило што је то позоришна ситуација у целом свету. Има и позоришта која немају срећу да су на буџетима, живе само од публике, а то је веома тешко, готово немогуће у овим околностима. Размишљао сам о људима који су постали овисни о медијском шуму, кад су одједном све теме стале и постоји само једна. Доста људи које знам, у тој тишини можда је први пут чуло властите мисли. Размишљао сам о људима који имају лоше бракове, који урањају у посао као бег од проблема. Како си живот кројио дотад, тако ти је сада. Саосећао сам с њима, осетио колико нас медијски шум омета, квари наше мисли. Кад бисмо се суочили са својим мислима какве год оне биле, било би чак и катарзично. Искористио сам време изолације, тај први налет, кад сам схватио да је неизвесност таутологија, почео сам у томе и уживати. Гледао сам шта могу да урадим и сачекам да све прође, јер не могу изменити ситуацију.

Шта би поручио младом глумцу/глумици?

● Да што пре пронађу и освесте своју истину, да се са њом саживе и помире. Позориште увек жели да прича истину, у томе успева мање или више, у овим околностима заиста нема места за неке лажи. Важно је за човека да се са собом помири и живот ће кренути онако како треба. Најбоље ствари долазе из мира са собом. Без осуде, никог не доживљавати као препреку, онда вам људи постану занимљиви. Кад сам био млађи, мислио сам да се ствара само из јаке енергије, адреналина. Сад видим да је мир мера ствари.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

Почели Дани књиге

СЕЋАЊЕ НА МИЛЕТУ РАДОВАНОВИЋА – ШТИТ СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Сусрети у оквиру овогодишњих Дана књиге – промоције позоришних издања, два броја часописа *Сцена*, почели су јуче у горњем фоајеу сцене „Пера Добриновић" сећањем на дугогодишњег директора Стеријиног позорја Милету Радовановића, на „штит Стеријиног позорја" (А. Милосављевић) и Петра Марјановића, театролога, „чија заоставштина заправо јесте оно што чини *Сцену*" (М. Миливојевић Мађарев). И насловне странице доносе ликове Милете Радовановића и Петра Марјановића (у графичкој обради), чиме „штитимо Стеријино позорје и *Сцену*, самим тим" (М. Латиновић).

–Да се сетимо и сетим: Одлучили смо да се на овај начин, данас на Дану књиге, присетимо Милете Радовановића сви заједно, да се сетимо човека који је учинио много да Стеријино позорје опстане. Да се сетимо деведесетих година, те 1991. када се постављало питање имали ли то, уопште, смисла. Срећом, било је људи који су мислили да је неопходно да Позорје настави своју мисију. Најдоследнији у том ставу био је баш Милета! – рекао је директор Стеријиног позорја **Мирослав Мики Радоњић**. – Од 1981. године био је на челу Стеријиног позорја, у времену, највероватније, најугоднијем, иако је Позорје и тада било мета и предмет многих утемељених али и неодмерених критика. Милета је достојанствено то знао да савлада и увек је имао добар одговор. У бурним и крвавим деведесетим, 1991, када су одржане последње Југословенске позоришне игре, требало је уложити много знања и енергије да се сачува ова институција, тај бисер културе, темељ и развој драмске књижевности, наша баштина и развој позоришта. Средином деведесетих сам га упознао, прилично млад. Мој први утисак био је – реч је о господину, човеку благе нарави, интелигентном и одмереном.

Фото: М. Блашковић

Радоњић је напоменуо да је имао срећу у, нажалост, не баш честим, али важним разговорима с Милетом, да чује и усвоји бар део његових савета и енергије коју је Милета носио.

–Умео је, и касније као члан Управног одбора и Уметничког савета, а пре свега као пријатељ Куће, да дође и посаветује нас, здушно, као човек који је уложио велику енергију да нешто што је стварано 50 година настави да живи. Имао је предлоге и савете, које, нажалост, нисам увек и све послушао – рекао је Радоњић и додао да је Милета пуно шта урадио што није остало забележено, а спасило је Стеријино позорје у многим ситуацијама. Један од таквих примера сеже у 2000. годину, када је током револуционарних дешавања једна од победничких странака дошла на идеју да свој штаб усели у простор Стеријиног позорја у Змај Јовиној 22. Милета је, срећом, успео то да осујети.

–Најбитније је да је Милета успео да задржи и лично и достојанство и интегритет институције – Стеријиног позорја. Мало ко може то да понови – закључио је Радоњић.

Да Милета Радовановић није био ни једноставна, ни једнострана личност, рекао је **Александар Милосављевић** и додао да о њему можемо да говоримо као о дипломати, човеку интелектуалне ширине, формираном у времену када се знало ко шта и ко где.

–Милета је спајао неспојиво, умео је да разговара и с влашћу и са опозицијом, а да при том никоме не прилагођава своје ставове. Ти су принципи били засновани на одбрани институције, али и на јасно профилисаним моралним ставовима – рекао је Милосављевић. – Био је стабилна личност која се није прилагођавала дневној политици. Разговарао је уљудно, али отресито, с јасним ставом очувања вредносног система, и те дипломатске способности Милетине учиниле су да је успео лађу Стеријиног позорја да проведе кроз најгора времена. За Стеријино позорје као институцију најгоре време засигурно је било када се распадала држава – само је човек таквог кова могао да одбрани *југословенски* фестивал у времену када је нестајала *Југославија*. Не треба заборавити да се ту, тада, радило и о промени друштвено-економског система, на чијем челу су били они из муља и са дна. Милета је дипломатски комбиновао ауторитет и искусних, и младих, и најумнијих људи наше културе, када је реч о селекторима, председницима управних одбора СП – успео је да их приволи да разговарају, те заједничким напорима учине да Стеријино позорје опстане... Остао сам без јако доброг пријатеља, без човека ретког, који је умео да слуша. Умео је и да ћути, а кад је говорио, говорио је јасно и прецизно – сећа се Милосављевић.

Главни уредник „Сцене" **Милош Латиновић** евоцирао је успомене на свој први сусрет с Милетом Радовановићем у Кикинди, којом приликом је „Милета бранио и одбранио оно што сви највише волимо, а то је – позоришна уметност"!

Представљајући нова издања *Сцене* рекао је да је „срећан што Стеријино позорје и директор Мирослав Радоњић имају стрпљења и слуха за редакцију која испуњава договор – да *Сцена* излази четири пута годишње и да буде што садржајнија."

Како је нагласио, тематски број, *Сцена* 2/2021. посвећена је, између осталог, и стотој годишњици зенитизма, што садржински мало издваја овај број од ранијих и интригира читалачку пажњу.

–Уз редовне рубрике, објављене су чак четири драме, ту је *Источни грех*, драма зенитисте Љубомира Мићића, затим, важно и неуобичајено, те скрећем пажњу на тај кратак, али врло занимљив драмски подложак, драма Достојевског *Борба нихилизма с честитошћу (Официр и нихилисткиња)* у преводу др Зорана Ђерића, а ту су и домаћи као и инострани драмски текст. Препоручујем пажњи интервју са селектором СП Миливојем Млађеновићем, сугеришем и текст Игора Бурића „Дођите на фестивал док још постоји" у коме се говори о Фестивалу професионалних позоришта Војводине, нашем најстаријем фестивалу који тренутно има велике проблеме – изнео је Латиновић.

– Театролог Петар Марјановић изузетно је значајан човек за *Сцену*, чији је дугогодишњи главни уредник био у време када је *Сцена* излазила шест пута годишње или сваког другог месеца! – рекла је уредница **Марина Миливојевић Мађарев** представљајући број 1/2021. – Одлучили смо да му посветимо овај број јер је његова заоставштина заправо оно што чини *Сцену*, хтели смо да направимо кратак пресек свега што је урадио. У уводнику за број *Сцене* који говори о забранама представа после Другог светског рата, „круну" његовог уредниковања, видимо како озбиљно проучава и доноси ову тему. Покушали смо и да направимо лепезу, да осветлимо живот и рад Петра Марјановића кроз више углова, кроз његове сараднике, студенте, наследнике... Дакле, зато што се тако дуго и озбиљно бавио *Сценом*.

Марина Миливојевић Мађарев је, говорећи о зенитизму, нашем најзначајнијем авангардном аутохтоном покрету који се везивао за часопис „Зенит" – тема свеске број 2 – рекла да ју је као приређивача овог тематског блока занимало како је предзенитистичка драма покушала да закорачи у позориште. *Источни грех* Љубомира Мићића посматран је, што је био проблем, као рани експресионизам, „а занимало нас је да је сагледамо са становишта савременог позоришта. Објављивањем ове драме направљен је оквир за Мићићев позоришни рад".

Обе овогодишње свеске *Сцене*, закључио је прву сесију Дана књиге модератор **Александар Милосављевић**, показују, између осталог, да је *Сцена* жив часопис, који се из броја у број мења, те охрабрује да поред сталних, ништа не укида стварање нових рубрика.

Бранислава ОПРАНОВИЋ

Пројекат ASSITEJ Србија, „Приче са малог одмора“

ПИСЦИ И ДЕЦА СТВАРАЈУ МЛАДУ ПОЗОРИШНУ ПУБЛИКУ

Шта чини свет деце и младих, како то они разговарају, које речи употребљавају, гледају ли се у очи, шта их привлачи, заљубљују ли се девојчице „на прву лопту“ у мангупа из краја, да ли дечаци тек тако, без пардона, могу да уђу у девојачке снове... А, које све богазе и препреке треба превалити и како, не би ли родитељи разумели децу, а и она њих... Наставници, професори, знају ли шта би деца радо прочитала у уџбеницима, а да није већ сто пута сажвакана и досадна лекција... Говори ли се негде о свему томе? Бива ли то негде забележено?

Па, руку на срце, ретко се о томе прича, а још мање негде прочита, понајмање види и слуша са сцене... На театарским даскама у нашем окружењу тога нема. А, тек да се са дасака сиђе у публику, а тинејџерску – то је оно што највише „шкрипи“. Деца старијег узраста, виши разреди основне школе ретко чине позоришну публику у Србији, па и у Региону.

Управо у тај празан простор покушавају већ годинама, између осталог, да се сместе учесници пројекта „Промоција и афирмација српског драмског стваралашта за децу и младе, у организацији ASSITEJ Србија, удружења за развој позоришта за децу и младе, не би ли младу публику довели, а њиховом вољом, у позориште.

Организација ASSITEJ промовише позоришну уметност с циљем да својим деловањем утиче на промену става према позоришном стваралаштву за младу публику.

На Камерној сцени СНП-а на јучерашњем сценском читању делова из драмских комада, млади глумци новосадске Академије уметности читали су одломке из комада младих драматурга **Ирине Субаков**, **Милице Недељковић**, **Сташе Петровић**, **Павла Лазаревића**, **Мине Ћирић** и **Кристине Бојанић**.

–„Приче са малог одмора“ је наслов пројекта који представља серију збирки кратких драмских текстова за децу. Ти мали комади нису само текстови намењени деци, њихова специфичност састоји се и у томе да су настали кроз сарадњу младих драмских писаца са децом, ученицима основних школа и Удружења ASSITEJ Србија – каже **Диана Кржанић Тепавац**, председница УО ASSITEJ Србија. – Млади писци улазе у разреде и у серији сусрета са децом стварају причу. Из тога настаје драмски текст који своје прво читање доживљава управо у истом разреду где је и настао, деца препознају своје реплике, чиме, између осталог, постају и део позоришног света, публике, већ тог тренутка, они нису више будућа публика. Важно је знати да се сусрећу само драмски писци и деца, без наставника.

Фото: М. Блашковић

У исто време, наводи госпођа Кржанић Тепавац, овим се помаже наставницима да промене стереотипе, устаљене манире и теме школских приредби, садржаја по којима и кроз које теку литерарне и драмске радионице. Све ове активности, што је врло важно, спроводе се у оквиру редовне школске наставе.

У оквиру пројекта „Приче са малог одмора“ до сада је објављена једна збирка драмских текстова, а две су у припреми. Прва је посвећена темама из свакодневног школског живота. Друга је збирка светосавских прича, што представља комаде који иновативно обрађују најчешћу тему свих школских драмских секција у Србији – тему живота и просветитељског рада Светог Саве. Треће је издање *Деда мраз није отац*, и има за циљ да промени клишеизирану драматургију новогодишњих представа.

–Охрабрујуће је ово што сам недавно чула – у аматерском позоришту у Прњавору игра се ова моја, наша, тинејџерска драма за тинејџере. И још нешто, текст су пронашли сами! У исто време, драмска секција једне основне школе из Београда такође је припремила представу, а за изведбу ове драме добили су и награду, каже ауторка драмског текста *Први дејт* **Милена Мња Богавац**, која је држала је радионице за младе писце, који су, потом, оснажени, стали пред децу у учионици. Директно су од њих добијали идеје и теме за своје комаде. Деца су била јако расположена за сарадњу, што се лепо и јасно види у самим текстовима.

–Ја заправом попуњавам корак између младих писаца и деце, писци уче, кроз радионице, како да раде са децом. Ја их, тако, упознајем и са основама драмске педагогије – повезујем младе драматурге, децу, наставнике. Време је да се промени устаљена слика о позоришту, да деца не би мислила да је театар нешто далеко, страно и да се тамо говори неким окошталим „средњовековним језиком“, наглашава Мња Богавац.

Милена Деполо, менторка драмским писцима при писању текстова наводи да су драматурзи и студенти драматургије пролазили радионице везане за тематски оквир сваке збирке комада, а затим су одлазили у школе да са децом изведу и своје радионице.

Након ове три успешне збирке комада, следи и четврти део пројекта „Приче са малог одмора“. Актери нису желели да открију наредну тему. Једно је сигурно, многи је с нестрпљењем очекују.

Бранислава ОПРАНОВИЋ

Округли сто: Витезови „Лаке мале"

НИЈЕ ДРУШТВО КРИВО! И ТИ СИ ДЕО ДРУШТВА!

Округлом столу поводом представе *Витезови „Лаке мале"* (Позориште „Деже Костолањи" Суботица) присуствовали су редитељ **Андраш Урбан**, глумци **Габор Месарош**, **Борис Кучов**, **Андреа Веребеш** и **Давид Бубош**.

Водитељ **Влатко Илић** отворио је сесију речима о поетичким тенденцијама у савременом позоришту. Запазио је велики број ауторских пројеката, материјал који настаје не нужно на основу текста, већ кроз процес колективног рада. Истакао је да је проблем са титлом у представи, то је важно јер се у представи публика смеје, а то је ствар колектива, па је публици било знатно отежано. **Андраш Урбан** је рекао је да се не мора говорити о техничким грешкама, као последице промене пројектора. „Четири човека раде техничку подршку. Глумцима је било тешко јер су схватили да титл не ради. То је ауторски пројекат. Коауторство је флексибилно, а тај цео процес пролази кроз колективни разговор. Процес је сложен, није једноставно радити јер се стално мења концепт. Свакако је битан рад драматурга и глумаца."

Гласање публике за најбољу представу Витезови 'Лаке мале' – 3,83

Габор Месарош је нагласио да је кореографија настала заједничким радом. „Можемо рећи да је и тај део представе заједнички процес." **Андраш Урбан** је објаснио да је кореографија Тимее Филеп, у сарадњи са свим глумцима. Водитељка **Исидора Поповић** је покренула тему жанра представе. **Андраш Урбан** је објаснио да је у питању жеља настане представа у којој ће публика чути све што заиста публика жели да чује. „С друге стране, у Суботици па и шире, у мађарском културном миљеу оперета има специфичан статус, а с аспекта српске публике то је нешто узвишено, ту се пева, плеше и глуми. Та оперета не говори ни о чему, бежи од значења, нарочито у друштвено-политичком контексту. Стално су постојале групације које су желеле да реформишу позориште. Заговарали су другачије позориште, али нису знали како да га промене. Дпк смо радили на овој представи, открили смо један цитат о оперети – настала је као слободоумна и провокативна врста, налик кабереу који се бавио провокацијом. Мислим да смо заједно заиста стигли до те форме."

Влатко Илић је спомуо контекст, односно промену околности у којима се једна представа изводи. Без обзира на забавни карактер, представа шаље поруку да позориште каквом тежимо јесте и друштво какво желимо. Поново се у разговор укључио **Андраш Урбан**. „Стално говоримо какво је друштво и како ми критикујемо друштво. Ми смо део тог друштва, позориште врви од критике. Друштво терорише целу културу, углавном заборавимо на положај уметника, стално се понашамо као да смо лишени сваке одговорности и да је све у реду. И у политичком смислу и у односима заједнице имамо силне проблеме које гураму под тепих. Покушали смо тиме да се бавимо."

Наташа Гвозденовић се укључила у разговор питањем о нагости у представи.

Одговорио је **Андраш Урбан**: „Стално преиспитујемо да ли треба да се глумац скине на сцени. Мислим да је то приватно и лично право да одлучи. Стално се то погрешно идеологизује. Питање је да ли је глумац спреман да се оголи на тај начин. Не да се скине, већ да се душевно оголи. Глумац је човек спреман да иде до крајности. Много је теже да се показујемо на сцени голи. Голотиња се доживљава као одређени естетски феномен, морамо одговарати по сантиметрима. Углавном се на тај начин тумачи. Та прича мени више личи на малограђанство. Јуче смо причали да је малограђанство конзервативна десничарска политика која се представља као конзервативна страна, али то је углавном малограђански шунд. Претпостављамо да је то нови концепт културе и политике, а на велика врата је ушао обичан малограђански став. Ако тако формирамо нашу уметност, онда стварно неће бити реч ни о чему, онда је оперета најсавршенија форма за наше друштво."

Исидора Поповић је рекла да глумци некада нису могли бити сахрањивани у граду, већ су сахрањивани са криминалцима. Покренула је тему положаја глумца у представи.

Борис Кучов је рекао да ствари које говоре у представи чули су у шали. „То је нека самокритика. То је и посвета глумцима. Током процеса много смо расправљали о томе шта је глумац, где су границе, шта је однос редитеља и глумца, какав је то специфичан однос, докле може да се иде. Нигде то није тачно одређено, нигде није записано. У другом делу представе глумац пропитује самог себе. Било је баш занимљиво радити на овој представи."

Андраш Урбан подсећа да је реч о синдикату који глумци оснивају. „Глумце често осуђују са стране. Нама је веома

Фото: Б. Лучић

Фото: Б. Лучић

добро, иако људи мисле да се само скидамо и деремо се. Никад нисам видео да се ансамбл буни што неки редитељ не може да ради у позоришту из политичких разлога. Никада се не дешава такав моменат. Увек је то у реду. Ми се стално кријемо иза друштва, ми смо део друштва. Мени би било успех да имамо још три радна места у позоришту. Није решење да мало опсујемо власт и решимо да смо опозиција."

Селектор **Миливоје Млађеновић** се укључио у разговор. „Увек је занимљиво јер се позориште бави самим собом. Оваква представа може да настане само у овом позоришту. Добро је што је овде настала, право је време да се испита ова тема. Више нивоа има у представи, а најважнији је сатиричко-иронијски који доминира. Ниједна представа није на овај начин проговорила о употреби моћи, чак и у позоришту, наравно на иронијском кључу. Потом се бавила телесним, што је споменула Наташа Гвозденовић. Тај табу се скида са употребе тела у представи, а уједно критикује то мртвачко конзервативно позориште. Ова представа коју је Андраш направио је одлична, по мери овог времена, као да је Андраш гађао у средиште институције, погађа у центар фестивалску атмосферу. Представа у правом тренутку на правом месту. Нема потребе да даље полемишемо на овај начин, тек ће се показати вредност представе."

Исидора Поповић је напоменула да је представа омаж глумцима и да се ту чита дубља прича. „Показали сте да можете да радите шта год хоћете и хвала вам на томе."

Милена КУЛИЋ

Фото: Б. Лучић

Студент критичар: Витезови „Лаке мале"

ГЛУМАЧКА РАПСОДИЈА

Петог дана Стеријиног позорја прилику да нам се представи имало је суботичко позориште „Деже Костолањи" са својим новим, интересантним пројектом, *Витезови „Лаке мале"*. Режију потписује директор институције Андраш Урбан, док је част да се баве драматургијом припала Корнелији Голи и њеном колеги Тамашу Олаху.

Ова крајње смела и духовита представа у први план ставља младе глумце који на почетку своје каријере доживљавају разочарење у професију и институцију којој су били спремни да подаре свој живот. Нема социјалног, нема пензионог, плате су мале, на њих се виче, од њих се тражи да се скидају до голе коже. Поврх свега, њихова реч се не уважава, њихов глас не постоји, ту су само како би војнички извршавали упуства ауто-

Фото: Б. Лучић

кратских редитеља као што је, уосталом, и Андраш Урбан. Они се питају: „Где је нестао сјај и гламур старог позоришта? Где је дивна сценографија? Где су костими? Зашто увек морамо да будемо голи?" Глумци су спремни за своју револуцију, а то нас директно уводи у други део представе који се жанровски може окарактерисати као оперета. Ритам и атмосфера се драстично мењају – уместо црних зидова и оскудно обучених глумаца, добијамо питорескне тапете и раскошно одевен ансамбл који започиње своју дуго очекивану игру.

Редиљски концепт јасно оцртава два позоришна екстрема – онај постдрамски, који је у наше поднебље дошао касно и у исквареном облику, и стару малограђанску традицију театра чији лажни сјај смо давно превазишли. У таквој дихотомији глумцима је најтеже да схвате шта се од њих тражи, како исправно ући у лик, како задржати свој сензибилитет. Баш зато не треба да нас чуди финале у којем феноменални млади глумац Борис Кучов води жустру расправу са својим пенисом који није навикао да толико дуго буде сакривен од публике.

Како ова представа у први план ставља глумце, ваљало би нешто рећи и о њима. Читава постава је импресивно обавила посао и уверен сам да нико не сумња у светлу будућност њихових каријера (осим, можда, њих самих?)

Урош ЧУПИЋ
IV година драматургије
Академија уметности Нови Сад

Округли сто: Дјечак који је говорио богу

ТЕАТАР МОРА БИТИ АНГАЖОВАН И КАДА ЈЕ КОМОТНО И КАДА НИЈЕ

Разговору о представи Хрватског народног казалишта из Осијека *Дјечак који је говорио Богу* присуствовао је део тима: глумци **Антонио Јакупчевић**, **Владимир Тинтор**, **Анита Шмит** и **Петра Бернарда Блашковић**, директорка Драме.

Водитељка **Исидора Поповић** је кренула питањем о односу виђеног у представу и онога што је у роману. **Петра Бернарда Блашковић**: „Има одређених ствари које су у роману надопуњене у сценској изведби, а неке потиснуте у други план. Неки делови су произашли из колективног рада, у роману нису до те мере урађени. Роман не само што је доживео драматизацију већ је и надопуњен.

Владимир Тинтор је рекао да су намерно остављени неки делови да би се видело како ће се развијати са глумцима. „Доста тога је редитељ препустио мени, јер је мој лик увек на сцени, имали смо лепу и отворену сарадњу, ствари су се повезивале и допуњавале. Нисмо се унапред договорали, гледали смо како се прича развијала. Морам рећи да је еклектична режија отворила нов начин промишљања улоге и лепо је што је свима допустио да се размахнемо. Гледам из уобичајене глумачке перспективе, мој лик је у најнезавиднијој позицији јер је стално на сцени. Намерно је одвојен од осталих. Често се старе приче гледају са дистанцом, са чашом доброг вина у руци, док не схватимо шта је оно што се заиста догодило."

Гласање публике за најбољу представу Дјечак који је говорио Богу – 3,92

Антонио Јакупчевић је додао: „Имали смо први период преко zoom-а који нам је доста помогао да се бавимо тим стварима, договоримо шта редитељ жели од нас. Било би безвезе изигравати тринаестогодишње дете. Види се да то нисам ја. Довољне су само повремене назнаке. Мој лик није искључиво драмски, имам одмак, у неким ситуацијама коментаришем. Било је доста мешања стилова и жанрова. У неким назнакама показујемо да је то дете. Гледао сам децу у тим годинама, по понашању то су већ одрасли људи у, само што су мањи."

Исидора Поповић је подсетила да је то роман за младе и децу. **Антонио Јакупчевић**: „Та идеја о псу и мачку је била прва, одмах на почетку публика стиче утисак да ће гледати дечју представу. Редитељ је хтео да публику уведе у срећни театар. Имао је идеју да повеже садашњост са прошлошћу. Зашто је то тако, то вероватно само он зна."

Водитељ **Влатко Илић** је истакао да је редитељ Само М. Стрелец поздравио присутне, спречен је да присуствује Округлом столу због рада на другој представи.

Анита Шмит: „Важно ми је да кажем како ми је драго што сам овде на сцени, на Позорју. Ми смо почашћени што смо у репертоару ван селекције. Имаћемо наставак сарадње само да нам корона дозволи. Представа коју сте гледали настала је кроз тешке периоде, више преко zoom-а, имали смо прекиде, разбољевања итд. То је било врло стресно раздобље. Питање холокауста није класично питање пребројавања жртава. Господин Дамир Мађарић, аутор текста, написао је роман од елемената који су се заиста десили. Занимљиво је и важно да схватимо како је Осијек кроз столећа доживео бројне различитости и овим настојим да их пропитујемо. Ако се сећате, 2012. смо били на Стеријином позорју с представом која се бавила проблемима немачке националности, које нисмо могли чути и погледати. У овој другој бавимо се темом искључиво кроз уметност. Много ствари нам се успутно догодило, а онда смо се бавили темама које ужасавају публику у театру. Занимљиво је да су нам помогли чланови Жидовске заједнице у Осијеку. Драго нам је што смо се бавили темом жидовске заједнице. Осијек је ове године преузео у Хрватској место престонице културе."

Петра Бернарда Блашковић: „У будућим плановима драмског репертоара јесу сличне и ангажоване теме. Театар мора бити ангажован и када је комотно и кад није. Морамо се бавити темама које ће од нас створити боље људе. Приче којих се дотичемо, та сурова стварност сада и овде док разговарамо, дешава се неким другим људима и другим народима. Увек смо пропитивали теме насиља. Настојаћемо да у свакој сезони имамо по једну овакву представу."

Влатко Илић сматра да је драгоцена оваква програмска линија. Поставио је питање поетичких решења. Даље је нагласио: „Чули смо да се озбиљно тиме бавите, а битно је о тим стварима причати. Једино што уметност може да учини јесте тишина, тај минут ћутања је једино што неко може да каже у уметничком делу. Имамо више театралности у театру, имамо прошлост и садашњост, сцена проговара сама о тим темама а тој теми се приступа на више фронтова."

Фото: Б. Лучић

Фото: Б. Лучић

Антонио Јакупчевић је рекао да је редитељева намера била да се на првим пробама баве пажњом гледаоца. „Намерно је хтео поставити на почетку што више тога на сцени, а онда се бавити оним што је најважније, а потом оним што је кључно. Да ли је то успело или није, процениће сваки гледалац. Он је сам на крају рекао – ако ћете имати добру представу и ако ћете добро играти – онда ће публика видети оно што је важно."

Петра Бернарда Блашковић је рекла да је тишина значајна ако знамо о чему се прича. „Било је битно имати различите планове, ако човек не зна шта гледа, не може да види. С друге стране, документарни снимци нам дају сугестију у ком правцу треба да идемо када гледамо неко уметничко дело. У том нормалном животу се омогућава поистовећеност у представи. Упознајемо маму, тату, бабу, деду... Трећа ствар је писац који ствара, увек имамо дуалност саветника који пропитује да ли се ваља бавити оваквим стварима. Тај порив да уметност ствара може бити јачи од свих осталих. Увек је питање да ли је то битно, да ли је важно и хоће ли то неко пратити. Даље је на публици, све је у рукама гледалаца."

Анита Шмит: „Жидовска заједница је улагала у развој Осијека. Кад се запитате зашто се последњих 40 година нико није бавио овим темама, након свега што смо прошли и одлучили да се тиме бавимо – ми немамо одговор. Мене након премијере позове један човек и одржи ми слово. Ко смо ми да представљамо ту представу, шта умишљамо. Баш зато морамо да имамо храбрости да правимо овакву представу. Да се то не би понављало."

Фото: Б. Лучић

Владимир Тинтор: „Редитељ је поставио уобичајена питања сваког уметника у роману. Вреди ли то што радим, да ли ће моје дело донети нешто ново на свет? То је идеја редитеља и то је произашло из процеса рада. Првобитни је план да у представи постоји све што људи говоре о уметницима када пропитују њихову вредност. Потребно је нагласити да иза сваког тог броја стоји судбина, име и презиме и живот који је био леп и породични, и нека будућност. То је важно рећи за било који рат и битно је да се не догоде те ствари да бисмо нешто научили."

Антонио Јакупчевић је рекао да је редитељ на почетку говорио да се данас све банализује, говори се о пролазним стварима. „Унели смо драстичну промену у односу на роман. Када дечак одлази из куће, његов дневник је исписан, ми смо то веома променили... Кроз цео роман се фантазија и збиља мешају, у представи дечак не пише ништа, ту улогу преузима писац. Показивати на сцени је театралније, ушли смо у свет који је мало другачији. У целом првом делу је било толико кругова пажње, а на крају се свело на писца и завршну сцену која је важна".

Милена КУЛИЋ

Студент критичар: Дјечак који је говорио богу

ОЖИВЉЕНО СЕЋАЊЕ НА СТРАДАЊЕ НЕВИНИХ ЖРТАВА ХОЛОКАУСТА

Дјечак који је говорио Богу је представа коју изводи Хрватско народно казалиште Осијек у режији Сама М. Стрелеца, по истоименом роману Дамира Мађарића.

На почетку се упознајемо са Писцем (Владимир Тинтор) и његовом породицом коју чине две кћерке (Ивана Гудељ Тешија, Селма Мехић) и супруга (Анита Шмит). Породица одлази на одмор, док он остаје код куће како би „пробио" вишемесечну списатељску блокаду.

Прича почиње као комедија. Присутне су две лутке, мачка и пас, Лори и Роко, које одлично анимирају Маја Лучић, Андрија Криштоф, Тони Леаковић и Никола Радош. Међутим, не много након одласка породице, уз његов унапред испланиран распоред књига за читање, писац проналази, уз помоћ својих љубимаца, дневник тринаестогодишњег дечака Емануела Ф. који почиње да чита. Тада почиње да тече паралелна прича дечака, Јевреја, коју наш несрећни писац преписује, како се та тешка прича не би заборавила; он јој даје живот, како каже, а прича њему коначни повод за писање после много времена. У првим сценама појављују се „Good guy" и „Bad guy" (Иван Ћаћић и Матија Качан) који су присутни до краја. Они су у улози пишчеве савести и мотивације, њихова имена све казују. Личног сам става да су ова два лика сувишна. Својим појављивањем на сцени разбијају постигнуту атмосферу две упоредне приче које пратимо, уз

Фото: Б. Лучић

банализовање пишчеве унутарње борбе, за коју мислим да је разумљива и видљива путем лика који је Владимир Тинтор врло лепо изнео.

Уводни део представе полако се одвија упознајући нас са Емануелом (Антонио Јакупчевић) и његовом породицом коју чине мама, тата, бака и дека. У њихово мало место долази познати глумац (Душко Модринић) којег Емануелова мајка позива да буде њихов гост док не сакупи новац за даљи пут. Блискост која се развила између глумца и мајке подстиче оца да глумчев одлазак убрза тако што ће му организовати играње представе... Представа се даље развија тако што Емануел, под утицајем глумца, жели да једног дана и сам постане глумац, у чему га сви подржавају. Врло брзо након те објаве он остаје без оба родитеља који су убијени и опљачкани на повратку из иностранства где су успели да остваре велику зараду. Након кратког времена како је из новина сазнао да су му родитељи настрадали, фашисти му одводе баку и деку. Емануел је покушао да се сакрије, међутим, и њега напослетку хватају. После овог догађаја представа постаје динамична. Емануела одводе у логор и питају га чиме се бави, његов одговор је да се бави глумом јер заиста ништа друго не зна да ради, и ништа друго не воли више, остала му је само љубав према глуми, једино она преживљава фашисте. Писац који није писао годину дана, без инспирације и воље, не одлучује да само прочита Емануелову причу већ и да је доврши, да јој подари другачији завршетак.

Емануел је преживео личну трагедију, губитак својих најмилијих. Глума је била његово једино уточиште помоћу којег је преживљавао нацистичко злостављања у логору. До последњег дана живота играо је на сцени. Глумац Антонио Јакупчевић у улози Емануела снажно и убедљиво нас је провео кроз цео његов живот.

Писац је у представи помоћу своје маште оживео ову трагичну причу. Пробудио је успавано и заборављено сећање на страдање невиних жртава Холокауста.

Миа МЛИНАРЕВИЋ
Академија уметности Нови Сад

Нова издања Стеријиног позорја

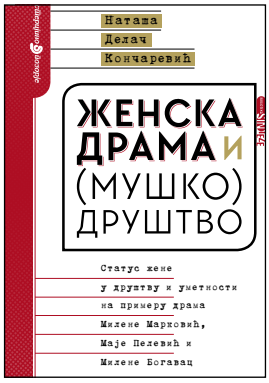

Едиција „Синтезе“, 2020.

Наташа Делач Кончаревић: „Женска драма и (мушко) друштво.

Статус жене у друштву и уметности на примеру драма Милене Марковић, Маје Пелевић и Милене Богавац“

Бавећи се театролошком анализом драма Милене Марковић, Милене Богавац и Маје Пелевић, Наташа Делач Кончаревић успела је да препозна константе социолошке природе које постоје као датост, независно од ауторских поетика. Главна константа, референца чак, јесте друштво обликовано по жељама и фрустрацијама мушкараца чији се идентитет и сам растворио у бескрајном низу стереотипа и клишеа, који се, парадоксално, одражавају посредством стереотипа о женама. У потрази за теоријским оквиром, ауторка студије креће од феминистичке антропологије и теорија женског идентитета. То се показало као прави методолошки избор јер се анализирају наметнути или индуковани идентитети/представе/функције који се јављају у фокусираним драмама али и у ванестетском дискурсу.

Издања Стеријиног позорја можете купити у прес центру СНП-а по промотивној цени од 300 динара.

Сутра на Позорју
ЧЕТВРТАК, 24. ЈУН

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“

Округли сто: Крекетање

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Дервиш и смрт

16.00, 18.00, 20.00 и 22.00 часа / Културна станица Свилара (Ђорђа Рајковића 6б)

Програм „Друга сцена“

КАО ДА КРАЈ НИЈЕ НИ САСВИМ БЛИЗУ
/ репризе

Текст: Маја Пелевић

Режија: Никола Завишић

Битеф театар Београд

17.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Дани књиге

Промоција нових издања Стеријиног позорја

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Програм „Друга сцена“

ПОЕТИКА ГЛЕДАЊА

Режија и концепт: Андраш Урбан

Позориште „Деже Костолањи“ Суботица
„Kosztolányi Dezső“ Színház

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Такмичарска селекција

РАДИО ШАБАЦ

Текст и режија: Олга Димитријевић

Шабачко позориште

РАДИО ШАБАЦ:

Судбина је иронична

Иронична је и моја историја

Она која говори о споју социјализма и тржишне економије

Она која говори о срећи и болу свих оних

Који су преко мојих таласа

Обзнањивали свету о растајању од драгих, рођењу других драгих,

Свадбама крштењима повратку из војске изградњи куће куповини аута

Поласку у школу поласку на факултет

Докторској или другој дипломи

И свим другим стварима које наизглед живот значе

(Олга Димитријевић, *Радио Шабац*)